

CENTRE
FOR COMPARATIVE
STUDIES
OF CIVILISATIONS
JAGIELLONIAN UNIVERSITY IN KRAKÓW

≡ WSTĘP ≡

Oddajemy w Państwa ręce kolejny tom czasopisma *The Polish Journal of the Arts and Culture. New Series*. Otwiera go tekst autorstwa Anny Chudzińskiej-Parkosadze, zatytułowany *Idea wolności w opowieści Andrzeja Struga Wyspa zapomnienia*, analizujący tytułową ideę w biografii autora i jego twórczości, ze szczególnym uwzględnieniem opowieści *Wyspa zapomnienia*. Autorka pokazuje, że Strug – polityk, mason i pisarz – łączył swoje doświadczenia życiowe z symboliką masońską i ezoteryczną, co wyraźnie ujawnia się właśnie w tym utworze. Analiza zaprezentowanej w *Wyspie zapomnienia* inicjacji masońskiej ukazuje ją poprzez siedem faz, ostatecznie kończących się dla bohatera opowieści porażką i obłędem. Bohater nie osiągnął wyzwolenia od swojego losu, ponieważ nie potrafił uwolnić się od własnych win i złudzeń, zabrakło mu także miłości warunkującej wszelkie wtajemniczenie.

Artykuł *Exploring the Socio-Cultural Relevance and Artistic Potential of Bambusa vulgaris in Ghana: A Sustainable Approach to Indigenous Craft and Design Innovation* autorstwa zespołu badawczego z Ghany wprowadza w temat społeczno-kulturowego znaczenia oraz artystycznego i gospodarczego potencjału bambusa pospolitego (*Bambusa vulgaris*) w Ghanie. Autorzy podkreślają, że bambus od wieków odgrywa ważną rolę w architekturze, sztuce, rzemiośle i rytuałach, a współcześnie staje się także surowcem m.in. dla projektantów mody czy architektów wnętrz. Przeprowadzone badania pokazały, że bambus stanowi tańszą i bardziej zrównoważoną alternatywę dla drewna, dzięki czemu tworzy nowe możliwości dla rzemieślników i artystów. Z drugiej strony brak formalnej edukacji, słabe technologie obróbki i niewystarczające wsparcie polityczne ograniczają pełne wykorzystanie jego potencjału. Dzięki edukacji i odpowiednim regulacjom bambus może stać się kluczowym zasobem dla zrównoważonego rozwoju Ghany.

Maja Dobiasz-Krysiak w artykule *Wolna szkoła w wolnej Polsce. O szkole waldorfskiej i polskim przełomie demokratycznym* opisuje historię i kontekst szkoły waldorfskiej w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem okresu przełomu w 1989 roku. Przedstawia, jak niemiecka alternatywna pedagogika oparta na ezoterycznej filozofii Rudolfa Steinera znalazła poparcie w Polsce, wpisując się w ruch społeczny dążący do demokratyzacji i wolności w edukacji.

Kolejną propozycją jest tekst *Grasping the Elusive: Julian Ochorowicz's Theory of Mediumship*, który omawia teorię mediumizmu zaproponowaną przez polskiego myśliciela i naukowca pozytywistycznego Juliana Ochorowicza. Anna Mikołajko analizuje, w jaki sposób Ochorowicz starał się zdefiniować mediumizm jako dyscyplinę naukową i wyjaśnić zjawiska paranormalne za pomocą mechanizmów psychologicznych i fizjologicznych. W swoim tekście przedstawia również hipotezę Ochorowicza o istnieniu „ciała eterycznego”, która miała na celu ustanowienie związku między materią a duchem. Tekst podkreśla, że pomysły Ochorowicza, pomimo sprzeciwu ówczesnych środowisk akademickich, zapowiadały aspekty późniejszych odkryć w kontekście współczesnej fizyki kwantowej.

Kolejny tekst w dziale *Artykuły* analizuje obecność wątków narodowych w polskim przedwojennym dyskursie ezoterycznym, ze szczególnym uwzględnieniem relacji prasowych z Pierwszego Polskiego Kongresu Ezoterycznego w 1936 roku w Poznaniu. Autorki *Dyskursu narodowego w przedwojennej prasie ezoterycznej. Kongres ezoteryczny w Poznaniu 1936 a sprawa polska* – Urszula Patocka-Sigłowy oraz Monika Rzeczycka – podkreślają, że tematy narodowe, patriotyczne i mesjanistyczne były kluczowe dla polskich okultystów i łączyły różne nurty ezoteryczne, ukazując Polskę jako naród z duchową misją i potencjałem przewodzenia innym.

Ostatni artykuł w tym dziale, autorstwa Adriana Stencela *What is a Meme Coin? Dogecoin to the Moon!*, podejmuje temat zjawiska określanego jako *meme coins*. Autor stawia pytanie, czym właściwie jest *meme coin* i analizuje trzy przykłady tych kryptowalut: Dogecoin, Shiba Inu i Pepe. Traktując je jako odrębną kategorię (w stosunku do innych kryptowalut, takich jak Bitcoin czy Ethereum), nadaje im swoiste cechy: „prymat społeczności” (*community first*), „użyteczność następcza” (*posterior utility*) i tzw. *zeronomics*. Zaproponowana koncepcja *meme coins* może być – według Autora – przydatna m.in. w badaniach ekonomicznych, filozoficznych, a także dotyczących regulacji kryptowalut.

Dział *Imaginatio mundi* zaprasza do lektury *Stworzenie Adama według midraszu Bereszit rabba. Przekład i komentarz*, którego autorem jest Wojciech Kosior.

W ostatnim dziale, *Dialogach i diagnozach*, proponujemy trzy teksty. Pierwszy to sprawozdanie *Wystawa In splendore Dei gloria. Inauguracja Muzejonu Jezuickiego w Krakowie*. Justyna Chłap-Nowak pisze o inauguracji działalności Muzejonu Jezuickiego w Krakowie, przybliżając samą ideę jego powstania oraz zaglądając na pierwszą wystawę prezentującą dzieła ze zbiorów Rezydencji Księża Jezuitów pw. św. Barbary przy Małym Rynku 8 w Krakowie.

Drugi tekst, przygotowany przez Annę Kuchtę, to recenzja sztuki teatralnej McNeal, autorstwa amerykańskiego dramaturga pochodzenia pakistańskiego Ayada Akhtara, wyreżyserowanej przez rozpoznawalnego i wielokrotnie nagradzanego Bartletta Shera: *The Demise of the Artist: A Review of McNeal, a Theatrical Play Written by Ayad Akhtar and Directed by Bartlett Sher*.

Numer zamyka tekst Bartłomieja Małczyńskiego *Inspiration for Deliberative Theatre: The Giufà Project and a Study Visit to the European Youth Event 2025 in Strasbourg*, który przybliża jedno z największych spotkań młodzieży organizowanych co dwa lata w Parlamencie Europejskim w Strasburgu. Docelowo Autor poszukiwał w tym wydarzeniu inspiracji i dobrych praktyk na potrzeby rozwijania koncepcji teatru deliberatywnego w ramach projektu CEMORY (Central European Memory of the Holocaust in a Multicultural and Multidimensional Perspective) realizowanego w Katedrze Porównawczych Studiów Cywilizacji UJ.

Redaktorki tomu

